

Четверта група правопорушень, що посягають на релігійні відносини – кримінальні правопорушення, які вчиняються (можуть бути вчинені) під виглядом слідування релігійним обрядам. Умовно цю групу можна віднести до третьої групи, але, враховуючи їх специфіку, яка пов'язана з тим, що ця група кримінальних правопорушень вчиняється з приховуванням основної мети (заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян), ми виділяємо їх в окрему групу.

Таким чином, можна зробити висновок, що аналогії заборон сучасного європейського кримінального законодавства з низкою положень українського законодавства про кримінальну відповідальність свідчать про однаковий вплив основ світових релігій та розуміння змісту релігійної дискримінації.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-315-9-16>

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ПОСОБНИЦТВО ДЕРЖАВІ-АГРЕСОРУ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ

Медяник Олександра Геннадіївна

*студентка Інституту економіки та права
Класичного приватного університету (м. Запоріжжя)*

Абакумова Юлія Вікторівна

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Класичного приватного університету (м. Запоріжжя)*

14 квітня 2022 р. Законом України № 2198-IX «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки» Кримінальний кодекс України (далі – КК України) було доповнено статтею 111-2 «Пособництво державі-агресору» [1]. Відповідно до цієї кримінально-правової норми кримінальній відповідальності підлягає особа (громадянин України, іноземець або особа без громадянства, за винятком громадян держави-агресора) за вчинення умисних дій, спрямованих на допомогу державі-агресору (пособництво), збройним

формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора, вчинені з метою завдання шкоди Україні шляхом: реалізації чи підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора; добровільного збору, підготовки та/або передачі матеріальних ресурсів чи інших активів представникам держави-агресора, її збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора [2].

Відповідно до КК України (ч. 1 ст. 2 КК) єдиною підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого КК України [2]. У кримінально-правовій науці виділяють такі елементи складу кримінального правопорушення як: об'єкт; об'єктивна сторона; суб'єкт; суб'єктивна сторона. Деякі кримінальні правопорушення характеризуються також наявністю предмету, та є предметними.

Об'єктивна сторона є обов'язковим елементом складу кримінального правопорушення, без якого взагалі не можливо вести мову про факт вчинення злочинного діяння. Як і будь-яка правова категорія об'єктивна сторона кримінального правопорушення має свої ознаки, серед яких виділяються обов'язкові та додаткові. До таких ознак у теорії кримінального права відносять: суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність); суспільно небезпечні наслідки такого діяння; причинний зв'язок між діянням та суспільно небезпечними наслідками, що настали. Крім того, об'єктивна сторона характеризується і факультативними ознаками, а саме: спосіб, місце, час, обстановка, знаряддя та засоби вчинення кримінального правопорушення.

Більшість науковців вважають суспільно небезпечне діяння (дію або бездіяльність) обов'язковою ознакою кримінального правопорушення, а наслідки та причинний зв'язок – додатковими. У зв'язку з цим склади кримінальних правопорушень, залежно від способу конструкції об'єктивної сторони у Особливій частині КК України, поділяють на: матеріальний (правопорушення є закінченим з моменту, коли об'єкту посягання спричинено реальну шкоду, на досягнення якої було спрямовано кримінальне правопорушення); формальний (правопорушення є закінченим з моменту, коли винний вчинив всі дії, які входять в об'єктивну сторону діяння, незалежно від наслідків); усічений (правопорушення вважається закінченим при досягненні тієї його стадії, до якої усічено цей склад – готування до вчинення діяння чи замах на його вчинення) [3, с. 53, 61].

Проблема визначення об'єктивної сторони кримінального правопорушення «Пособництво державі-агресору» полягає в тому, що

диспозиція ст. 111-2 КК України сформульована дещо розмито. Фактично об'єктивна сторона даного злочину описана законодавцем як «допомога державі-агресору (пособництво), збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора шляхом:

– реалізації чи підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора;

– добровільного збору, підготовки та/або передачі матеріальних ресурсів чи інших активів представникам держави-агресора, її збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора.

Тобто, можна зазначити, що злочин, передбачений ст. 111-2 КК України полягає у будь-якому сприянні державі-агресору, зокрема і матеріальному. При цьому, виходячи зі змісту вказаної кримінально-правової норми, необхідно наголосити, що злочин може вчинятися лише шляхом активних дій.

Поняття «допомога», взагалі, в українській мові, розглядається як: сприяння, підтримка в чому-небудь; матеріальна підтримка; захист, порятунк у біді; сприяння в лікуванні, полегшення страждань; ті, хто приходить на допомогу кому-небудь [4].

Поняття «реалізація» у ст. 111-2 КК України використовується в його широкому розумінні. Законодавець не уточнює, яким саме чином мають бути реалізовані рішення та/або дії держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора. Реалізувати (реалізація) означає «щось здійснювати, робити реальним, втілювати що-небудь у життя, виконувати завдання, плани тощо» [4].

Підтримка – дія (за значенням «підтримувати», «підтримати»), а саме:

1) те, що підтримує (у 1-му значенні) кого-, що-небудь, служить опорою комусь, чомусь;

2) забезпечення, надання необхідних засобів у процесі створення, проектування об'єкту, системи;

3) супроводження об'єкта, системи у процесі експлуатації;

4) те, що зберігає чію-небудь життєздатність, підкріплює, зміцнює кого-небудь;

5) те, що вселяє впевненість, підбадьорює [4].

Фактично, такі діяння мають певну схожість з пособництвом злочину, яке виділено законодавцем у окрему статтю Особливої частини КК України. Відповідно до ч. 5 ст. 27 КК України пособником кримінальному правопорушенню є особа, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла

вчиненню кримінального правопорушення іншими співучасниками, а також особа, яка заздалегідь обіцяла переховати особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, знаряддя чи засоби вчинення кримінального правопорушення, сліди кримінального правопорушення чи предмети, здобуті кримінально протиправним шляхом, придбати чи збути такі предмети або іншим чином сприяти приховуванню кримінального правопорушення [2].

Тобто така «реалізація» або «підтримка» можуть виражатися у будь-якому сприянні окупантам та державі-агресору щодо досягнення ними своєї злочинної мети, зокрема шляхом: 1) надання порад чи вказівок щодо вчинення злочину; 2) надання за для цього засобів чи знарядь; 3) усуненням перешкод; 4) переховування злочинців (окупантів); 5) надання фінансової допомоги (матеріальних ресурсів чи інших активів) тощо.

При цьому досліджуване кримінальне правопорушення є злочином з формальним складом. Тобто можливі суспільно-небезпечні наслідки вчиненого злочину не впливають на кваліфікацію. Досліджуване кримінальне правопорушення є закінченим з моменту початку допомоги державі-агресору, збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки. Закон України № 2198-IX від 14.04.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-20#n8>

2. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-03. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page9>

3. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини. Навчальний посібник. За заг. ред. В. М. Стратонова. Київ : Істина, 2007. 400 с.

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови. URL: <http://links.i.ua/site/2054786703>